

ETAPY ROZWOJU MOWY DZIECKA

Aby mowa dziecka mogła się prawidłowo rozwijać, powinno zaistnieć jednocześnie kilka istotnych warunków:

- prawidłowe funkcjonowanie:

- aparatu artykulacyjnego (wargi, język, podniebienie, zgryz),
- aparatu fonacyjnego (krtani, gardło, jama nosowa),
- układu oddechowego (płuca, oskrzela, tchawica),
- ośrodkowego układu nerwowego,
- narządu słuchu,

- przebywanie w otoczeniu „żywego” języka, zapewnienie dziecku przez najbliższe otoczenie możliwości słuchania języka, przekazywanie mu prawidłowych wzorców mowy.

Leon Kaczmarek, nazywany ojcem polskiej logopedii, wyróżnił cztery okresy kształtowania się mowy dziecka:

1. **Okres melodii**, właściwy niemowlęciu przypadający na 1 rok życia dziecka. Początkowo dziecko posługuje się **krzykiem**, którym momentu narodzin sygnalizuje swoje potrzeby (głód, niezadowolenie, chłód, dyskomfort). Krzyk jest dla dziecka treningiem oddechowym. Myślenie dziecka w tym okresie nie ma charakteru słownego, polega zaś na kojarzeniu różnego rodzaju bodźców i ich zapamiętywaniu (np. zapamiętywanie twarzy i głosu otaczających dziecko osób oraz cech fizycznych). Około 2-3 miesiąca życia następuje etap **głужenia** ,czyli bezwarunkowego wydawania rozmaitych dźwięków w stanie zadowolenia, którym dziecko rozładowuje nadmiar energii. Głужenie to dźwięki podobne do samogłosek i spółgłosek. Pomimo iż ich wymawianie nie jest świadome, to ich artykułowanie ćwiczy narządy mowy: język, wargi, żuchwę i podniebienie miękkie. Co ciekawe, w ten sam sposób głużą dzieci na wszystkich kontynentach, nawet jeśli mają uszkodzony narząd słuchu.

Około 6 miesiąca życia rozpoczyna się etap **gaworzenia**. Dziecko zaczyna wydawać i powtarzać dźwięki w sposób zamierzony.

Powtarzające się sylaby mogą przypominać znane nam wyrazy (ma-ma, pa-pa, ba-ba,), jednak nie przypisuje się im konkretnego znaczenia.

Dziecko zaczyna rozumieć słowa wypowiedane przez otoczenie.

Następuje wówczas intensywny rozwój słuchu fonemowego. Pod koniec 1 roku życia dziecko zaczyna wypowiadać świadomie kilka wyrazów.

2. **Okres wyrazu** przypadający na 1-2 rok życia. Dziecko posługuje się pojedynczymi prostymi wyrazami, które w tym momencie pełnią funkcję zdania. Dziecko często skraca wyrazy, a tendencja ta stanowi dążenia do upraszczania wyrazu. Możliwe są wszelkie zamiany głosek i zastępowanie trudniejszych głosek łatwiejszymi, zdrobnienia wyrazów. Dziecko powtarza wyrazy, odpowiada na pytania, nazywa przedmioty i czynności, zaczyna wyrażać swój stosunek do niektórych czynności. Półtoraroczne dziecko wypowiada około 50 wyrazów, a po zakończeniu omawianego okresu słownik dziecka może zawierać nawet 400 słów.
3. **Okres zdania** przypada na 2-3 rok życia. Początkowo dziecko tworzy dwuwyzrazowe zlepki zdań, a z upływem czasu przekształca je w 4-5 wyrazowe zdania. Pod względem artykulacyjnym nie jest jeszcze gotowe, aby prawidłowo wypowiadać wszystkie głoski, chociaż dobrze je słyszy w wyrazie. W okresie zdania początkowo najczęściej jest zdań oznajmujących z czasem pojawiają się również zdania rozkazujące i pytające. Słownik dziecka obejmuje w tym okresie około 1500 wyrazów.
4. **Okres swoistej mowy dziecięcej**, w którym dziecko kształtuje świadomie liczne twory językowe, przypada na 3-7 rok życia dziecka. W tym okresie znacznie wzbogaca się zasób językowy i dziecko zaczyna tworzyć zdania złożone. Wymowa głosek w tym okresie jest na ogół prawidłowa, choć mogą pojawiać się jeszcze przestawienia głosek w wyrazie lub uproszczenia grup spółgłoskowych oraz neologizmy, będące przejawem aktywności językowej dziecka. Zasób słownictwa poszerza się i może wynosić od 3500 do 7000 wyrazów, co zależy w znacznej mierze od środowiska wychowawczego dziecka (jakość mowy, częstotliwość powtarzania nazw przedmiotów, zadawanie pytań, udzielanie odpowiedzi itp.).

W procesie kształtowania się mowy dziecka dużą rolę odgrywają rodzice, a zwłaszcza ten opiekun, z którym dziecko przebywa najczęściej czasu. Dziecko uczy się mowy od swojego otoczenia, mowa jego wychowawców staje się dla niego wzorem, który obserwuje, słucha i przyswaja, a następnie usiłuje odtworzyć. Warto więc przekazywać dziecku od samego początku mowę wzorcową, bez jej zniekształcania. Mówiąc do dziecka dużo, powoli, wyraźnie,

posługując się prostymi, krótkimi zdaniami i poruszając tematy, które są dla niego zrozumiałe, dbamy o prawidłowy rozwój mowy dziecka.

Opracowanie: Katarzyna Tabędzka

BIBLIOGRAFIA:

Demel G. (1979), *Wady wymowy*, PZWL, Warszawa

Kaczmarek L (1953), *Kształtowanie się mowy dziecka*, Wydział Filologiczno-Filozoficzny, Prace komisji filologicznej, tom XV, zeszyt 2, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań